



MIKULÁŠ MEDEK – STŮL STAVITELE VĚŽI

Institut kritického myšlení.  
Program Integrovaného rozvoje  
obce v Ústeckém kraji

# Na začátku je otázka, která většinou nebývá kladena: co je integrovaný rozvoj obce?

Slovníkově vzato znamená integrovaný totéž co celistvý, týkající se celku. Pokud tedy usilujeme o integrovaný rozvoj, usilujeme o rozvoj obce jako celku, nikoli jakékoli její dílčí oblasti. Pokud rozvojové plány obsahují pouze výčty rozvojových oblastí, většinou náhodně vybraných, nemohou tvořit funkční podklady pro integrovaný rozvoj. Takové plány rozvíjejí oblasti, např. ekonomiku či infrastrukturu, ne však obec jako takovou.

Co je to obec? Na nezákladnější rovině je obec určitým sociálním útvarem. Obec jako sociální útvar však může tvořit celek ve velmi různém smyslu slova. Krajním případem je obec sdružením atomizovaných jedinců, v jiných případech jsou jedinci s obcí spojeni hlubším způsobem, na základě svého vnitřního postoje. Jakým způsobem tvoří obec celek? To je základní otázka problematiky integrovaného rozvoje obce. Tato otázka přitom zůstává stále otevřená. Obec jako celek nikdy není jednoduše dána tak, že by bylo možné její celistvost fakticky konstatovat, např. vyjádřit v procentech. Na to je obec celkem příliš živým a křehkým. Celek obce není něčím jasným a daným, nýbrž neustále se vytváří, místo o faktických stavech musíme uvažovat o obci jako o neuzavřeném dění.

„Péče o obec“ neznamená opečovávání obce,  
aby byla, aby zůstala, aby se nepoškodila,  
ale je to praktické ustavičné  
starání se o to, aby byla dobrá, aby žila,  
aby se v ní dobře žilo.

To znamená, že vlastním cílem „péče o obec“  
není sama obec, ale ti, kdo v ní žijí – těm se v ní  
má dobře žít.

Ladislav Hejdánek



## O nás

Program integrovaného rozvoje obce byl navržen Institutem kritického myšlení, který vznikl v roce 2015 jako platforma pro spolupráci univerzit a vysokých škol s nadacemi a nadačními fondy s akcentem na podporu třetí role univerzit spočívající především v ochraně vyšších hodnot vzájemnosti a duševního a duchovního zdraví společnosti.

Institut kritického myšlení rozvíjí dva dlouhodobé programy: Program péče o kulturu a zdraví a Program integrovaného rozvoje obce. První z nich vytváří myšlenková východiska a dialog oborů, který se zabývá mnohovrstevnatou krizí, v níž se současný člověk a společnost ocitá. Druhá hledá cesty, jak myšlenky uskutečňovat a přenášet do života společnosti a obce. Neboť člověk žije ve dvou základních společenstvích, kterými jsou rodina a obec.

Institut kritického myšlení na Fakultě sociálně ekonomické Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem rozvíjí Program integrovaného rozvoje obce a ve spolupráci s Ústeckým krajem a se spolkem Reditus se zaměřuje na podporu venkovským obcím v regionu. První tři modelové obce jsou Tisá, Blatno a Velké Chvojno. Díky projektu IKM Communitas, podpořeného z Operačního programu Zaměstnanost, lze zpracovat metodické a evaluační studie Programu IRO a připravit odborné kapacity pro jeho další pokračování.

MIKULÁŠ MEDEK – HÁDKA



Institut kritického myšlení a jeho portál [ikm-communitas.cz](http://ikm-communitas.cz) je jedním ze čtyř programů a portálů dlouhodobého Programu WebDialog – Porozumění přítomnému a hledání budoucího, který vznikl v r. 2004. Jeho cílem je vést dialog o hodnotách a společné cestě, jehož se účastní autority ze společenských věd, uměleckého a nadačního světa. Toto dialogické společenství a jeho témata a texty jsou představeny na portálu [rozmluvy.cz](http://rozmluvy.cz).



## Integrovaný rozvoj obce

Integrovaný rozvoj obce tedy představuje celostní přístup ke skutečnosti, kdy na jedné straně obec usiluje o rozvojový program, který by zahrnoval všechny vnějšíě stanovitelné problémy i vize pro celkový rozvoj, a na druhé straně zahrnuje také vytváření podmínek pro jeho kvalitní uskutečňování, které se týkají zejména mezilidských vztahů. Vztahy, dialog a komunikace tak nejsou jen pouhým prostředkem při vytváření rozvojového programu obce (tedy prostředkem pro schválení programu), ale sám jejich rozvoj se stává relevantním cílem.

Neboť je třeba akcentovat východisko, že obec je především útvarem sociálním a od kvality vztahů mezi lidmi a jejich vztahu k tomu, co je jim společné a jak zodpovídají za to budoucí, se teprve odvíjí jejich úsilí o životní prostor, jeho uspořádání a estetiku, bezpečnost, infrastrukturu, ekonomiku apod.

Program rozvoje obce má hledat odpovědi na otázky: kdo jsme, kam jdeme (nebo-li co a jak „má být“) a co pro to máme udělat.

# IRO se zaměřuje metodicky na práci v měřítku obce či mikroregionu. A zasahuje do čtyř oblastí

1

Zasazení lidského života v čase a prostoru a dialogické pojetí člověka: člověk se na své životní cestě vždy ocitá v konkrétní dějinné situaci a v ní je vyzván reagovat. Pokud člověk svým jednáním na tyto výzvy odpovídá, stává se nejenom svobodným, ale i odpovědným, a uskutečňuje sám sebe. S tím souvisí i schopnost porozumět výzvám a nesejít ze své cesty. Po ní člověk nejde sám, ale utváří se ve vztahu k druhým, ve vztahu k „Ty“.

2

Základní hodnoty politiky a veřejné sféry: úcta ke kvalitě života každého jedince; přesvědčení, že potřebujeme bohatší a angažovanější občanský život; idea jedince odpovědného za společenství a jeho budoucnost.

3

Sociální politika obce či mikroregionu: péče o slabší a zranitelné včetně dětí, kteří jsou bráni více jako partneři dialogu než jako „klienti“ výchovně-vzdělávacích, zdravotních a sociálních služeb; hledání jemných způsobů pomoci potřebným při zachování respektu k jejich lidské důstojnosti.

4

Strategický management obce: způsob plánování, realizace a vyhodnocování programu rozvoje obce v duchu předchozích bodů. Jde o specifický způsob otevřeného managementu, který nazýváme managementem konkrescentní skutečnosti, jenž by měl vést společenství obce k přemýšlení, dialogu, spolupráci veřejného a soukromého sektoru a v konečném důsledku ke zvýšení odolnosti a soběstačnosti (resilience) daného společenství, jež není v dlouhodobém horizontu udržitelná z veřejných rozpočtů.

# Myšlenkové zázemí Programu IRO

Díla klasiků filosofie nepředmětnosti, existence a dialogu nám mohou pomoci porozumět krizi moderního člověka. Je zajímavé číst úvahy těchto autorů, protože již před mnoha lety pregnantně pojmenovali problémy, které se od té doby stále zvětšují. Filosofové existence se zabývali problémem, jak se jedinec ztracený v mase moderní společnosti může stát sám sebou. Tématem filosofie dialogu byla „vztahovost sama“, tj. (ne)schopnost jedince navázat opravdový vztah k druhým a ke skutečnosti. Filosofie nepředmětnosti klade otázku porozumění skutečnosti, které se neomezuje na její předmětně danou stránku.

Na dalších stránkách bychom Vám chtěli nabídnout jejich slova.



# Karl Jaspers

Pokouším-li se uchopit životní smysl jako já samotný, jako bych již já sám pro sebe mohl znát pravdu, starám-li se třeba o druhé a poskytuji-li jim to, co se mi pro ně zdá správné, ale tak, jako by mi na nich v mém nehlubším nitru nezáleželo, pak se zaplétám. Nemohu nalézt pravdu, protože pravdivé je to, co není pravdivé pouze pro mě. Nemohu milovat sám sebe jinak než tím, že miluji druhého. Jsem-li jenom já, musím zpustnout.

Nemohu se stát sebou samým, když druhý nechce být sám sebou. Nemohu být svobodný, když druhý není svobodný, nemohu si být jist sám sebou, když si nejsem jist druhým. V komunikaci se cítím zodpovědný nejenom sám za sebe, nýbrž také za druhého, jako by on byl já a jako bych já byl on. To, že dochází k navázání komunikace, cítím až tehdy, když má druhý stejný pocit. Neboť ani smyslu komunikace nedosahuji pouze a jedině svým vlastním konáním, nýbrž musí mi vycházet v ústretu konání druhého. Nutně upadám do mučivého stavu, v němž věčně zakouším nedostatečnost vztahu, v okamžiku, kdy se druhý sám pro mne činí objektem, místo aby byl tím, kdo mi vychází v ústretu ... Podřizuje-li se mi druhý v poslušnosti, nedovoluje mi dojit k sobě samému, stejně jako když mne ovládá. Teprve ve vzájemném uznání vyrůstáme oba dva jako my sami. Jen společně můžeme dosáhnout toho, čeho chce dosáhnout každý z nás.

Dialog je mnohem víc než postupná řada monologů. Můžeme to říci také tak, že opravdový dialog se vyznačuje tou zcela mimořádnou situací, že jeho účastníci jsou upřímně přesvědčeni, že se mohou od druhých nejen něco nového dozvědět, ale že se všichni mohou dozvědět i něco nového, co si s sebou nepřinesl nikdo z nich. A můžeme to říci ještě jinak: lidé, kteří vstupují do opravdového dialogu, jsou připraveni naslouchat nejen druhým účastníkům dialogu, ale také něčemu navíc, totiž pravdě, která osloví (může oslovit) všechny, i když ji nikdo předem neznal, může se „vyjevit“ jako „nová“.

V tomto prohloubeném smyslu je dialog událostí, která může proměnit nejen znalosti, přístupy a metody jeho účastníků, ale i je samy. Už to, že se lidé různých názorů a různých přesvědčení mohou setkat a navzájem od sebe něco očekávat, je velkým a nijak nenahraditelným tréninkem v tom, abychom dokázali zaslechnout hlas pravdy i tam, kde zatím nemá nikoho, kdo by ji vyslovil a tlumočil. Jedinec sám o sobě něčeho takového nikdy není schopen.

Dialog je tím privilegovaným místem, na němž a v němž se vyjevuje pravda. Opravdový dialog tu pravdu takřka přitahuje – ale „přitahuje“ ji tím, že jeho účastníci se otvírají hlasu pravdy, a to i tehdy (a právě tehdy), když právě jim osobně nedává „za pravdu“. Ochota přijmout soud pravdy i v takovém případě pak znamená velkou osobní změnu, která je dokonce ještě něčím víc než změnou smýšlení (tzv. metanoia). Pak se dialog opravdu stává místem převratných setkání.

Ladislav  
Hejdánek

Problematice hodnot, kultury, zdraví a vnitřního života člověka se věnuje také portál **kniha-fiens.cz**, jehož posláním je – hledat porozumění nám samým a světu kolem nás, objevovat hlubší smysl skutečnosti, a to zejména prostřednictvím filosofie a kritického myšlení a také rozvíjením tvořivosti a umělecké imaginace či reflexí víry.



Martin  
Buber

Michael  
Sandel

Na to, aby se člověk neztratil, je potřebná zodpovědnost osoby v každé dějinné situaci. Je potřebný jedinec, který čelí každému přítomnému bytí, tedy rovněž veřejnému životu, a ručí za každé přítomné bytí, tedy rovněž za veřejný život. Právě společenství a pravá pospolitost se uskuteční pouze do té míry, v níž se takoví jedinci stanou skutečnými, a z těchto odpovědných jedinců se obnoví veřejný život.

Altruismus, štědrost, solidarita a občanský duch nejsou typem statků, které se spotřebou vyčerpají. Naopak jsou spíše jako svaly, které používáním sílí. Jedním z defektů tržně orientované společnosti je, že nechává tyto ctnosti chřadnout. Abychom obnovili náš politický život, je potřeba je procvičovat mnohem usilovněji.

# Ladislav Hejdánek

Situace na celém světě velmi naléhavě vyžaduje, abychom se nějak domluvili na tom, že nikdo nemůže jen tak dělat, cokoli se mu zlíbí, ale že tady jsou nějaké závazky pro lidstvo vůbec, pro jednotlivé národy, ale i pro každého jednotlivce, bez nichž další koexistence lidí na této planetě je nepravděpodobná, ba s největší pravděpodobností vyloučená. Tato základní potřeba, kterou snad oprávněně můžeme chápat jako globální, je nesporná, a sama o sobě by mohla a měla vést k co nejintenzivnějšímu promýšlení a také prodiskutovávání způsobu, jak podobného dorozumění o oněch závazcích dosáhnout.

Jinými slovy: je třeba najít způsob, jak navzdory různosti tradic a civilizačních i kulturních forem a jakoby jim napříč a „nad“ nimi společně uznat, že to, co „být má“ (ať už to je pojmenováno jakkoli), je otevřeno každé lidské bytosti, že je každé takové bytosti nakloněno natolik, že k ní individuálně přichází, že ji oslovuje, že ji pověřuje posláním, které principiálně není přenosné na jinou bytost.

*Příprava byla spolufinancována Evropskou unií, Nadačním fondem Martina Bubera, Nadačním fondem WebDialog a Ústeckým krajem. Nadační fond inicioval vznik Institutu kritického myšlení jako platformy univerzit a nadací s cílem posilovat jejich roli ve společnosti v obraně vyšších hodnot a duševního a duchovního zdraví společnosti. Zde ožívá v podobě podpory integrovaného rozvoje venkovských obcí.*



Evropská unie  
Evropský sociální fond  
Operační program Zaměstnanost





